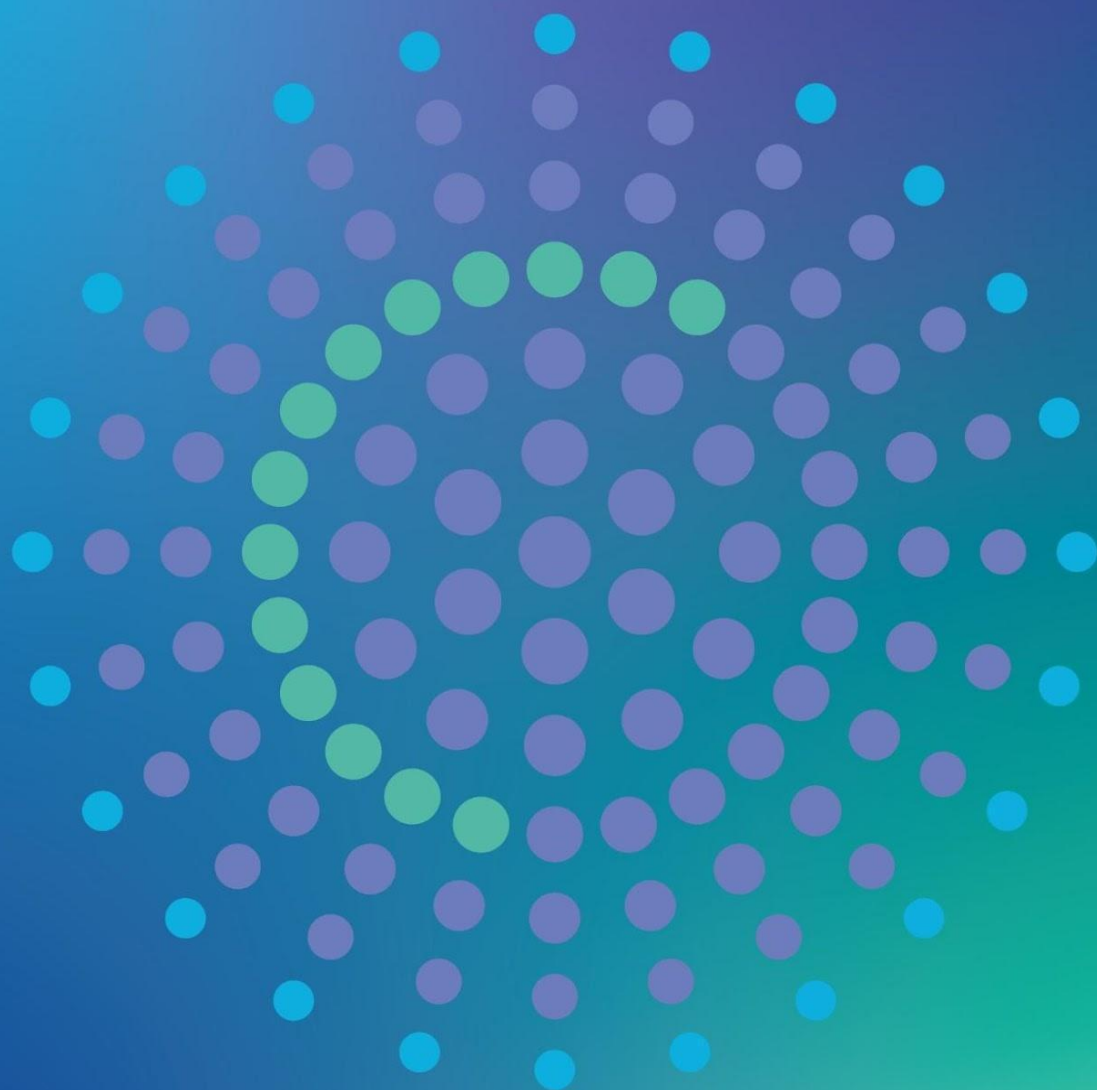

מפרט המבחן "תנופה למחר" לכיתות ו' - תשפ"ו

מפרט המבחן "תנופה למחר" למיומנויות המאה ה-21 לתלמידי כיתות ו' – תשפ"ו

ההתפתחות המואצת של תחומי המידע והטכנולוגיה, ובעיקר הופעתה של הבינה המלאכותית היוצרת (Generative AI), משפיעה במידה ניכרת על דרכי הלמידה, ההוראה וההערכה. במציאות זו, שבה המידע נעשה זמין וגיש בלחיצת כפתור, תלמידים יכולים ליצור תוכן, לפתור בעיות וללמוד בכוחות עצמם באמצעות כלים טכנולוגיים מגוונים. גגישות זו מאפשרת למידה גמישה, יצירתית ומותאמת אישית, אך בד בבד היא מציבה אתגרים מורכבים של הצפת מידע, צורך בסינון מקורות ועיבוד תכנים משתנים.

מציאות זו חושפת פער מהותי בתחום ההערכה. לצד החשיבות שבהערכת ידע בתחומי הדעת, עולה הצורך גם בהערכת מיומנויות קוגניטיביות בהקשר חוצה-תחומים. לנוכח צורך זה פותח מבחן "תנופה למחר", המבוסס על מסמך "[דמות הבוגר](#)" ו**תפיסת הלמידה המתחדשת**. מטרתו העיקרית של המבחן היא להעריך את אוריינות המידע במדיה הדיגיטלית. אוריינות זו באה לידי ביטוי בשלושה ממדי ליבה הנוגעים למידע: איתורו והערכתו, ארגונו ועיבודו, ייצוגו והצגתו. כל ממד במבחן מוערך באופן אינטגרלי עם יכולות חשיבה ביקורתית וחשיבה יצירתית. המבחן נועד לספק תמונת מצב עדכנית שתסייע בקבלת החלטות מערכתיות, ותסייע לבתי הספר להטמיע את המיומנויות הללו באמצעות תהליכי הוראה מותאמים.

פיתוח מבחן "תנופה למחר" נמשך כשלוש שנים. המהלך היה שיטתי ומבוסס ראיות, בליווי מומחים מהאקדמיה ונציגי משרד החינוך במסגרת ועדות היגוי ייעודיות. התהליך המקצועי והמתמשך כלל פיתוח משימות, התנסות בשטח, ניתוחים סטטיסטיים מדוקדקים ודיוק מתמיד של הפריטים והמחווה, כל אלו כדי להבטיח את איכותו המקצועית ולוודא כי הוא משקף באופן הוגן את יכולות התלמידים. אפשר לעיין בפרטי הפיתוח ובתוצאות מחקר החלוץ [בדוח הטכני](#) של המבחן.

4 טיפים חמים מאיתנו לקראת המבחן:

- 1 קראו את **מפרט המבחן** המפורט בהמשך ואת מסמכי המפתח שלאורם כתבנו את השאלות. [בעמוד המבחן](#) תוכלו למצוא **שאלות לדוגמה** וגם להתנסות בנוסח **דיגיטלי** של מבחן קודם.
- 2 דף מוכנות – היכנסו מראש, כמה ימים לפני המבחן, לדף בדיקת המוכנות כדי לוודא שאתם מגיעים ליום מבחן מוכנים.
- 3 **הדגישו בפני התלמידים** שמאמצייהם תורמים ישירות לשיפור בית הספר **ועודדו אותם** לגשת למבחן מתוך תחושת אחריות, אף על פי שהם לא יקבלו ציון על המבחן.
- 4 והכי חשוב – **המשיכו ללמד כרגיל**. אין צורך בשום הכנה מוקדמת לקראת הבחינה. ההכנה הטובה ביותר היא להרגיע את התלמידים, לעודד אותם ולהגביר את הרצון שלהם להשתתף.

הערכת המיומנויות

במבחן "תנופה למחר" אוריינות המידע במדיה דיגיטלית משמשת עדשה מרכזית להערכה, שדרכה אפשר להתבונן גם בהיבטים של חשיבה ביקורתית וחשיבה יצירתית.

אוריינות מידע במדיה באה לידי ביטוי בשלושה **ממדי ליבה**:

1. **איתור והערכה של מידע** – הגדרת הצורך, חיפוש ממוקד של מידע במקורות מגוונים, בחינת אמינותו וזיהוי מניפולציות.
2. **ארגון ועיבוד של מידע** – סינון ומיון של המידע, הצלבת מקורות לשם יצירת ידע חדש, פיתוח תובנות, הסקת מסקנות ויישום מעשי של המידע.
3. **הצגת מידע** – ניסוח והצגה של רעיונות באמצעים מילוליים, חזותיים ודיגיטליים, בהתאם למטרה ולקהל היעד.

כל ממד מוערך באופן אינטגרלי עם יכולות **חשיבה ביקורתית וחשיבה יצירתית**:
חשיבה ביקורתית – היכולת לבחון ולהעריך מידע, דעות ורעיונות בדרך מושכלת, לגבש דעה או עמדה באופן עצמאי, לבחור בין חלופות ולקבל החלטות מנומקות.

חשיבה יצירתית – היכולת לחשוב על נושאים מוכרים בדרכים חדשות, להציע הסברים או פתרונות חלופיים, ליצור הקשרים חדשים משילוב של תחומי ידע שונים ולהפיק תוצרים מקוריים, רלוונטיים ובעלי ערך.

כלל המיומנויות הקוגניטיביות המתוארות לעיל נשענות על בסיס מוצק של **אוריינות לשונית**. היכולת להבין, לפרש ולנסח רעיונות בשפה דבורה או כתובה היא תנאי הכרחי לפיתוח וליישום של חשיבה ביקורתית, אוריינות מידע, חשיבה יצירתית ואוריינות דיגיטלית. לכן המבחן, המעריך את כל המיומנויות הללו, רואה באוריינות הלשונית מיומנות יסוד הכרוכה באופן בלתי נפרד בכל שלבי ההערכה. שילוב של המיומנויות הללו משקף אוריינות מידע במדיה עדכנית, המותאמת למציאות המורכבת והדינמית של המאה ה-21.

יסודות המבחן

הערכת המבחן החדש מבוססת על שלושה יסודות עיקריים: מיומנויות, חדשנות ורלוונטיות. כל אחד מהם משקף את הגישה החדשנית והמעשית של המבחן, שנועד להעריך את יכולות התלמידים בסיטואציות חיים אמיתיות תוך שימוש בטכנולוגיות ובכלים חדשניים.

- **מיומנויות – לא רק לדעת, אלא גם לדעת לעשות:** המבחן מעריך את אוריינות המידע במדיה של הלומדים, ובודק כיצד באות בה לידי ביטוי גם חשיבה ביקורתית וחשיבה יצירתית – לאורך שלבי העבודה עם מידע, ובהתאם לאתגרי הסביבה הדיגיטלית הפתוחה.
- **חדשנות – טכנולוגיה בשירות ההערכה:** החדשנות במבחן באה לידי ביטוי באופיו הפתוח ובשילוב טכנולוגיות מתקדמות כחלק בלתי נפרד מתהליך ההיבחנות. התלמידים נבחנים באמצעות אמצעי קצה אישיים, כגון טלפון נייד או מחשב, ובמהלך הבחינה הם רשאים להיעזר גם בכלים דיגיטליים מגוונים, כגון מנועי חיפוש וכלי בינה מלאכותית. הסביבה הדיגיטלית מאפשרת לאסוף, לעבד ולבחון מידע בזמן אמת, ומעודדת חקר עצמאי, חשיבה ביקורתית ויצירתיות באופן המדמה תהליכי למידה מודרניים.
- **רלוונטיות – כשההערכה פוגשת את החיים:** הרלוונטיות של המבחן נובעת מהקשר הישיר בין משימות ההערכה לבין עולמם של הלומדים. המשימות מדמות סיטואציות מחיי היום-יום של התלמידים, ומתמקדות באתגרים ממשיים: התמודדות עם מידע עודף, קבלת החלטות בתנאים משתנים ושימוש מושכל בטכנולוגיה.

שלושת היסודות: מיומנויות, חדשנות ורלוונטיות – מקנים למבחן החדש ערך מוסף בכך שהם יוצרים חוויית הערכה מעשית, עדכנית ובעלת ערך לתלמידים ולצוותי ההוראה.

אופן ההיבחנות

התלמידים נבחנים באמצעות אמצעי קצה אישיים, כגון טלפון נייד או מחשב, **בהלימה** למדיניות משרד החינוך, בדבר [שימוש בטלפון הנייד האישי של התלמידים לצורכי למידה ושימוש בכלי בינה מלאכותית](#).

מבנה המבחן

השאלות במבחן מאורגנות לפי יחידות בנושאים שונים. בכל יחידה שאלות העוסקות באוריינות מידע במדיה. המבחן יכול לאלמנטים משחקיים, ובסופו יוצג סקר קצר ובו שאלות המעריכות את המוטיבציה ואת הרגלי העבודה בעידן הדיגיטלי.

שאלות המבחן

במבחן שאלות מסוגים שונים, חלקן שאלות סגורות (שאלות רב-ברירה, שאלות התאמה ועוד) וחלקן שאלות פתוחות. שאלות המבחן מנוסחות כך שיאפשרו לתלמידים לבטא את **החשיבה** שלהם בדרכים מגוונות, ולא יגבילו אותם לניסוח אחיד או לתשובה נכונה אחת בלבד. שאלות לדוגמה נמצאות ב**עמוד המבחן** באתר רמ"ה.

כיצד יתנהל יום הבחינה?

בשנה תשפ"ו ייערך מבחן "תנופה למחר" במדגם ארצי, לצד מתכונת של בחירה – "רוצה אני" (המאפשרת לבתי הספר לבחור להשתתף בו).

הבחינה תיערך ב-10 במרץ 2026 (כא' באדר תשפ"ו) ותחל בשעה 10:00. יום הבחינה ינוהל על ידי צוות של משגיחים חיצוניים שיגיעו לבית הספר בשעה 09:30. הבחינה תתנהל באמצעות הטלפונים הניידים האישיים של התלמידים או באמצעות המחשבים בבית הספר. הסביבה הדיגיטלית תאפשר לתלמידים להפעיל את המיומנויות שלהם בגמישות, תוך שימוש בטכנולוגיות, כדי לענות על השאלות בזמן אמת. בזמן הבחינה יהיה בכל כיתה משגיח וכן מורה מבית הספר שיסייע למשגיח להכיר את התלמידים ויעזור לו לשמור על המשמעת ועל טוהר הבחינות. הבחינה תימשך 60 דקות, ובמידת הצורך יוכל כל תלמיד לקבל תוספת של 30 דקות.

מדיניות ההתאמות במבחני "תנופה" לתלמידים עם צרכים מיוחדים

רמ"ה מאמינה בשילוב של כלל התלמידים, ככל שהדבר אפשרי, ובכלל זה תלמידי השילוב ותלמידים בכיתות החינוך המיוחד, במערכת ההערכה תוך שמירה על תוקף, מהימנות והוגנות כלפיהם. בהתאם ל תפיסות ועקרונות אלו פיתחה רמ"ה מדיניות בנושא של התאמות במבחנים. המדיניות מאזנת בין סוג ההתאמה להשפעתה על ההערכה, על המהות הנבדקת ועל התפעול של המבחנים. היקף ההתאמות שיינתן לתלמידים – כהיקף הצורך; התאמות שאינן פוגעות במהות הנבדקת יינתנו על פי צורך לכלל התלמידים ובתיאום מראש. התאמות אשר פוגעות במהות הנבדקת יינתנו רק לתלמידים המוכרים כתלמידי שילוב או לתלמידים בכיתות החינוך המיוחד.

להרחבה:

[פירוט על מדיניות ההתאמה של רמ"ה.](#)

[לרשימת ההתאמות הניתנות במבחנים ובסקרים.](#)

הדיווח על ממצאי המבחן

רמ"ה בנתה ועיצבה את הדיווח מחדש: אין בדוח ציונים ברמת בית הספר, הכיתה או התלמיד, והוא נגיש הרבה יותר. הדוח קצר ותכליתי ומכוון לעשייה באמצעות הדגשת החוזקות והחולשות של בית הספר בהשוואה לבתי ספר דומים לו ובהשוואה לשנים קודמות.

אין בדוח ציונים כלל, אלא הוא משקף את התפוקות והתוצאות של בית הספר הן בהישגים והן באקלים הבית ספרי. במקום זאת יתמקד הדוח בהתפלגות התלמידים, על פני רמות ביצוע במדע וטכנולוגיה, מה שיאפשר ללמוד על מידת השליטה בתכנים ובמיומנויות בנושא זה, הן ברמת הכיתה והן ברמת בית הספר.

[סרטון הסבר על דוח התוצאות הבית ספרי](#)

[שאלות ותשובות נוספות באתר רמ"ה - בקישור הזה](#)

[דוגמאות לכלי הערכה אפשר למצוא במרחב הפדגוגי ובקטלוג כלי ההערכה של רמ"ה.](#)

נספח

שלב 1 – איתור והערכה של מידע

שלב זה כולל חיפוש, סינון והערכה של מידע – תחילה על בסיס מאפיינים גלויים של מקור, ובהמשך באמצעות בחינה מעמיקה של תוכן המידע. הלומד מעריך את מהימנות המידע ואת מידת התאמתו למטרה, ומזהה הטיית, סתירות או מניפולציות – תוך הצלבה בין מקורות שונים והפעלת שיקול דעת בבחירה. הלומד מפעיל גם חשיבה ביקורתית (לשם הבחנה בין סוגי מידע ומקורות וניתוח מהימנות והטיית) וחשיבה יצירתית (לשם בחינת שאלות מגוונות וחיבור בין מקורות ונקודות מבט).

רכיבי הליבה:

- 1.1 **ניסוח שאלות חיפוש:** ניסוח שאלות מדויקות ומגוונות למנועי חיפוש (גוגל) הכוללות מטרה והקשר.
- 1.2 **ניתוח של אמינות המקור ורלוונטיות המידע:** הערכת מקור המידע לפי סוג האתר ועדכניות מועד הפרסום.
- 1.3 **השוואת מקורות מידע:** השוואה בין מקורות מידע שונים, זיהוי סתירות ביניהם והכרעה מושכלת בדבר המקור האמין יותר.
- 1.4 **זיהוי חוסרים במידע:** איתור חוסרים במידע והטלת ספק בטענות שאינן מבוססות.
- 1.5 **זיהוי מניפולציות והטיית:** הבחנה בין עובדות לבין פרשנות וזיהוי אינטרסים סמויים (כגון פרסום) או כותרות המנוסחות בהגזמה.

שלב 2 – ארגון ועיבוד של מידע

שלב זה כולל מיון, סינון, ארגון וניתוח של מידע שנאסף, כך שיהיה אפשר להשתמש בו באופן מושכל וממוקד. ארגון ועיבוד של המידע מאפשרים ללומד לזהות רעיונות מרכזיים, להסיק מסקנות, לשלב מקורות שונים וליישם את הידע לצורך פתרון בעיה, קבלת החלטה או ביצוע פעולה. הלומד מפעיל גם חשיבה ביקורתית (לשם ניתוח המשמעות והסקת מסקנות) וחשיבה יצירתית (לשם יצירת קשרים חדשים או לצורך יישום מקורי של המידע).

רכיבי ליבה:

- 2.1 **ארגון ומיון מידע:** סידור המידע שנאסף על פי קטגוריות נתונות או נושאים מרכזיים.
- 2.2 **ניתוח, השוואה והסקת מסקנות:** גיבוש תשובה או מסקנה המבוססת על המידע שאותר.
- 2.3 **הערכת איכות טיעונים:** הנמקת התשובה והצגת סימוכין לצורך ביסוס הדעה.
- 2.4 **מציאת קשרים בין תחומים:** יצירת חיבור בין המידע החדש לבין נושאים אחרים.
- 2.5 **מיזוג מידע:** מיזוג בין מקורות מידע לשם יצירת ידע חדש.

שלב 3 – הצגת מידע

בשלב זה הלומד מציג את המידע שאסף ועיבד, וזאת בדרך ברורה, משכנעת ומותאמת לקהל היעד. ההצגה מבוססת על בחירה מושכלת של תוכן, על ארגון מידע בדרך יצירתית ועל שימוש באמצעים דיגיטליים יעילים. הלומד מפעיל גם חשיבה ביקורתית (לשם בניית טיעון משכנע ובחירה מושכלת של מידע) וחשיבה יצירתית (לשם בחירה מקורית של אמצעי הצגה ושיתוף יעיל של המידע).

רכיבי ליבה:

3.1 הצגת המידע: קבלת החלטות מושכלת בנוגע לאופן הצגת המידע.

3.2 הפקת תוצר: הצעת רעיון או הצגת תוצר תוך שימוש בכלי מדיה דיגיטלי (כגון מצגת, תמונה, ציור וכו').